

О.О. Горошанська, канд. екон. наук, доц. (*ХДУХТ, Харків*)

Н.Б. Кащена, канд. екон. наук, доц. (*ХДУХТ, Харків*)

ВИКОРИСТАННЯ ЕКСПЕРТНИХ МЕТОДІВ ДЛЯ ОЦІНКИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ТОРГІВЛІ

Зміна векторів пріоритетів розвитку як суспільства так і окремої бізнес-єдиниці пов'язана з необхідністю дотримання концепції сталого розвитку, встановлення балансу між трьома нероздільними сферами людського життя: економічною, екологічною та соціальною. Характерними рисами сталого розвитку підприємства є:

- фінансова стабільність і позитивна динаміка прибутковості;
- наявність замовників, клієнтів чи споживачів продукції (товарів), тобто джерела доходів підприємства;
- комфортність праці, компетентність, соціальна захищеність персоналу;
- позитивний вплив результатів діяльності на суспільну свідомість з точки зору охорони навколишнього середовища та споживання енергетичних ресурсів;
- позитивна оцінка діяльності підприємства суспільством, персоналом та партнерами.

Ідентифікацію рівня сталого розвитку підприємства пропонується здійснювати на основі величини інтегрального показника, який враховує часткові показники складових сталого розвитку та їх відносну важливість. Для визначення відносної важливості кожної складової сталого розвитку підприємства можуть бути використані експертні методи, зокрема, метод аналізу ієрархій, метод парних порівнянь.

Суть методу аналізу ієрархій полягає у кількісному вираженні якісних суджень експертів. На відміну від інших експертних методів, він є економним з точки зору часу на його застосування, не потребує залучення значної кількості експертів, дозволяє отримати нові знання стосовно предмета оцінки, перевірити обґрунтованість та погодженість отриманих експертних суджень.

Використання методу аналізу ієрархій для оцінки складових сталого розвитку підприємства передбачає проведення попарних порівнянь із використанням суб'єктивних суджень, чисельно оцінюваних за шкалою Т. Сааті від 1 до 9. Результати порівнянь формують матрицю, де попарно порівнюють елемент, розміщений у рядку таблиці, з елементами, розташованими у її стовпчику (табл. 1).

Таблиця 1

Матриця парних порівнянь складових сталого розвитку підприємств торгівлі

Складова	Економічна	Соціальна	Екологічна
Економічна	1	3	5
Соціальна	0,33	1	1
Екологічна	0,20	1	1

Для визначення міри узгодженості числових значень попарних порівнянь груп показників сталого розвитку підприємства обчислено нормалізований вектор пріоритетів матриці:

$$En = (0,659; 0,185; 0,156).$$

Отриману оцінку вектора En використано для визначення вектора інтенсивності відносної важливості:

$$En_1 = (1,995; 0,561; 0,473).$$

За максимальне наближене власне значення матриці ($\lambda_{\max} = 3,029$) прийнято середнє арифметичне значення компонентів вектора En_2 :

$$En_2 = (3,029; 3,029; 3,029).$$

Узгодженість думок експертів щодо важливості складових сталого розвитку підприємства підтверджує величина індексу узгодженості ($VIV = 0,015$) та показника відносної узгодженості ($BV = 0,025$).

З урахуванням визначених значень відносної важливості складових сталого розвитку підприємства модель інтегрального показника має вигляд:

$$IP = 0,659IE + 0,185IC + 0,156IE_k \quad (1)$$

де IE – частковий інтегральний показник економічної складової сталого розвитку підприємства;

IC – частковий інтегральний показник екологічної складової сталого розвитку підприємства;

IE_k – частковий інтегральний показник соціальної складової сталого розвитку підприємства.

Таким чином, найбільш суттєвий вплив на рівень сталого розвитку підприємств торгівлі здійснює його економічна складова, що пов'язано зі специфікою діяльності таких підприємств.